

e-ISSN: 2536-4596

KARE- Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi

KARE- International Comparative Journal of Literature, History and Philosophy

Başlık/ Title: 1883 Osaka Protestan Misyonerleri Konferansı: Japonya'da Hristiyanlığın Yayılmasının Önündeki Engeller Konusu

Yazar/ Author
Hülya Deveci

ORCID ID
0000-0002-2463-1339

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 30 Kasım / Nov 2021

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 27 Aralık / December 2021

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık / December 2021

Web Sitesi: <https://karedergi.erciyes.edu.tr/>

Makale göndermek için / Submit an Article: <http://dergipark.gov.tr/kare>

Uluslararası İndeksler/International Indexes

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Index Copernicus: Indexed in the ICI Journal Master List 2018 Kabul Tarihi /Acceptance Date: 11 Dec 2019

MLA International Bibliography: Kabul Tarihi /Acceptance Date : 28 Oct 2019

DRJI Directory of Research Journals Indexing: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 14 Oct 2019

EuroPub Database: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 26 Nov 2019

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazar: Hülya Deveci*

1883 OSAKA PROTETAN MİSYONERLERİ KONFERANSI:

JAPONYA'DA HRİSTİYANLIĞIN YAYILMASININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER KONUSU

Özet: 1858'de Japonya'nın limanlarını uluslararası ticarete açmasından bir yıl sonra Batılı Protestan misyonerler ülkeye gelerek liman kentlerde Hristiyanlığı yayma faaliyetlerine başlamıştır. Misyonerler, Japonya'da 1639'dan beri devam eden Hristiyanlık yasağından dolayı faaliyetlerini gizlilikle yürütmüştür. Yapılan diplomatik görüşmeler neticesinde 1873'te ülkenin çeşitli yerlerinde bulunan Hristiyanlık yasağı tabelaları kaldırılmıştır. Bu bir yasal düzenleme olmamasına rağmen, misyonerleri kısmen de olsa rahatlatmıştır. 1883 yılına kadar misyonerler, sağlık, eğitim, dil vb. alanlarda yürüttükleri faaliyetlerle, Japonların Hristiyanlığa yönelik ön yargılarını kırabilmiştir. Kurdukları okul, hastane ve kiliselerle, Japonya'da Hristiyanlığın temellerini atmıştır. Bu süreç içerisinde faaliyetlerini yürütmelerine rağmen ülkede Hristiyanlığın anlaşılmasını zorlaştıran, yayılmasına engel olan durumlar onların önemli sorunu haline gelmiştir. Bu sorunlar, 1883'te Japonya'da bulunan tüm Protestan misyoner topluluklarından seçilen üyelerin Osaka'da bir araya geldiği konferansta detaylıca tartışılmıştır. Bu makalede 1883 Osaka Protestan Misyonerleri Konferansı analiz edilerek Batılı Protestan misyonerlerin gözünden Japonya'da Hristiyanlığın yayılmasının önündeki engeller konusu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Japonya, Protestan Misyonerler, Hristiyanlık, Engeller.

GENERAL CONFERENCE OF THE PROTESTANT MISSIONARIES OF JAPAN, 1883: THE ISSUE OF OBSTACLES TO THE SPREAD OF CHRISTIANITY IN JAPAN

Abstract: One year after Japan opened its ports to international trade in 1858, Western Protestant missionaries came to the country and started to spread Christianity in port cities. Missionaries carried out their activities in secrecy due to the prohibition of Christianity in Japan since 1639. As a result of diplomatic negotiations, the prohibition signs of Christianity in various parts of the country were removed in 1873. Although this was not a legal regulation, it partially relieved the missionaries. Until 1883, with the activities of health, education, language, etc. in the field they carried out, missionaries were able to break the prejudices of the Japanese towards Christianity. They laid the foundations of Christianity in Japan with the schools, hospitals and churches they established. Despite carrying out their activities during this process, the issues that made it difficult to understand Christianity in the country and prevented its spread became an important problem for them. These problems were discussed in detail at a meeting in Osaka in 1883, elected members from all the Protestant missionary communities in Japan came together. In this article, General Conference of the Protestant Missionaries of Japan in 1883 is analysed on the issue of obstacles to the spread of Christianity in Japan through the eyes of Western Protestant missionaries has been examined.

Keywords: Japan, Protestant Missionaries, Christianity, Obstacles.

* Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, hulyakarasu@erciyes.edu.tr. ORCID: 0000-0002-2463-1339

Giriş

Japonya'ya Hristiyanlık ilk kez 1549'da Cizvit misyonerleri aracılığıyla gelmiştir. Cizvit misyonerlerinin yaklaşık 100 yıl süren faaliyetleri, Japonya'nın güneyinde bulunan Kyūshū Adası'nda pek çok Japon'un Hristiyan olmasını sağlamıştır. Ancak 1639'da dönemin askeri hükümeti Tokugawa, Hristiyanlığı yasaklamış ve yabancı ülkelerle ticari, ekonomik, diplomatik ilişkilerini sınırlandırmıştır. Tokugawa'nın bu kapalılık politikası, 1858'de Tokugawa Hükümeti'nin ABD ile imzaladığı dostluk ve ticaret anlaşmasıyla sona ermiş ve Hristiyanlık yeniden Japonya'ya girmiştir. 1859'dan itibaren Katolik, Protestan ve Ortodoks Hristiyan misyoner toplulukları Japonya'ya gelmiş ve ülkenin çeşitli bölgelerinde Hristiyanlığı yaymıştır. Özellikle ABD ve İngiltere'den gelen Protestan misyonerler, kendilerine ikamet ve seyahat izni verilen bölgelerde geniş çaplı faaliyetler yürütmüştür.

Misyonerler, ülkede uygulanan Hristiyanlık yasağı başta olmak üzere siyasi, ekonomik ve kültürel birçok sorunla karşılaşmışlardır. Bu sorunlara çözüm bulmak ve Hristiyanlığı yaymak için çeşitli yöntemler kullanmışlardır. Ayrıca misyonerler Hristiyanlığı yayarken, ülkesini uluslararası sisteme açan Japonya'nın siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel birçok sürecine tanık olmuş ve bu tanıklıklarını mektuplarına, günlüklerine ve resmi raporlarına yansıtmışlardır. Bu tarihi kayıtlar Japonya ile Batılı ülkeler arasındaki tarihi etkileşimi ve ülke tarihini Batılılar gözünden yansıtan önemli kaynaklardır. Ayrıca bu tarihi kayıtlar, buldukları ülkeleri tasvir etme ve oradaki gözlemleri aktarma biçimleri ile oryantalizmin bir parçasını oluşturmaktadır.

1859-1883 yılları arasında misyonerler Japonya'da Hristiyanlığı yaydıkları kilise, okul hastane gibi kurumların temellerini atmışlardır.¹ Onlar, bu süreçteki çabalarının sonucunda vardıkları noktayı değerlendirmek, tecrübelerini aktarmak, görüş alışverişinde bulunmak için 1883'de Osaka'da bir konferans düzenlemişlerdir. Bu toplantıda yerli Hristiyan literatürü oluşturma, din adamı ve misyoner yetiştirme, kiliseleri geliştirme, Japon dili çalışmaları, sağlık faaliyetleri vb. gibi Hristiyanlığı yaymaya dair birçok konuda istişare edilmiştir. Bunların yanı sıra konferansta misyonerlerin çabalarına rağmen Japonya'da Hristiyanlığın yayılmasına engel olan konulara ve buna karşı alınacak önlemlere geniş yer verilmiştir. Başta Japonya'nın mevcut dini yapısından kaynaklananlar olmak üzere sosyal ve kültürel engellerden bahsedilmiştir. Daha sonra rapor olarak

¹ Pastor H. Ritter, A History of Protestant Missions in Japan (Çev. George E. Albrecht), The Methodist Publishing House, Tokyo, 1898, 4

yayımlanan bu konferans, misyonerlerin Japon toplumuna ve kültürüne bakışlarını, dinlerini yayarken yaşadıkları tecrübeleri yansıtmaktadır. Bu çalışmada 1883 Osaka Protestan Misyonerleri Konferansı raporunda, Japonya’da Hristiyanlığın yayılmasına engel teşkil eden durumlar üzerine tarihi bir inceleme yapılmıştır.

1. Japonya’ya Protestan Misyonerlerinin Girişi ve Faaliyetleri (1858-1883)

29 Temmuz 1858’de Japonya’nın ABD ile yaptığı *Nichibei Shūkō Kōtsū Shōjyōyaku*² (*Ticaret ve Dostluk Anlaşması*) adlı serbest ticaret anlaşmasının ardından ülkenin kapıları uluslararası ticarete açılmış ve yabancıların ülkeye girişine izin verilmiştir. Batılı Protestan misyonerleri ise, bu anlaşma 4 Temmuz 1859’da yürürlüğe girdikten sonra Japonya’ya gelmiştir.³ Bu anlaşmada ABD ile Japonya arasında ticari ve uluslararası ilişkileri düzenleyen birçok maddenin yanı sıra ticarete açılan limanlarda yabancıların ikamet ve seyahat etmelerine izin verilmesi, din düşmanlığı yapılmaması ve din özgürlüğü sağlanması ile ilgili maddelerin bulunması, misyonerlerin ülkeye girişini mümkün kılmıştır. Uluslararası ticarete açılan Nagasaki, Yokohama ve Hakodate gibi limanlardan Protestan misyonerleri ülkeye girmiştir. Japonya’ya ilk gelen Protestan misyonerler Çin’de tecrübe edinmiş misyonerlerdir.⁴

² 日米修好通商条約; 19. yüzyılın başlarından itibaren Batılı ülkeler, Japonya’nın kapılarını dış ticarete açma niyetiyle çeşitli yollarla Japonya’ya girmeyi denemişlerdir. Ancak onlar Japonya’nın mevcut kapalılık politikasından dolayı reddedilmişlerdir. Bu durum American Deniz Subayı Commodore Matthew Perry (1794-1858)’in Japonya ile ABD arasında ticari ilişkileri geliştirmek üzere dört gemiyle 8 Temmuz 1853’te Uraga limanına gelmesiyle değişmiştir. Japonya’yı ticarete açmak için askeri güç kullanacağına dair kararlılığını dile getiren Perry ile Tokugawa Hükümeti arasında 1854’de Kanagawa dostluk anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmadan sonra diğer Batılı ülkelerle benzer anlaşmalar imzalanarak Japonya’nın kapalılık politikası sona ermiştir.

³ 1859’dan önce Batılı Protestan misyonerlerin Japonya’ya girme çabaları olduğu bilinmektedir. Ancak Japonya’nın mevcut kapalılık politikasından dolayı bu girişimleri başarılı olmamıştır. Örneğin English Congregationalist misyoneri Walter Henry Medhurst (1796-1857)’un Japonca çalıştığı ve 1828’de Japonya’ya giriş izni verilen tek Batılı Hollandalılar’dan kendisini Nagasaki’ye götürmelerini istemiştir. Ancak Hollandalıların onun bu isteğini reddettiği bilinmektedir. Ayrıca Çin’de ikamet eden Amerikan tüccar C. W. King ve kendisine eşlik eden üç misyoner, *The Morrison* adlı gemiyle 30 Temmuz 1837’de Edo’ya gelmiştir. Ancak gemiler ateşe verilerek girişe izin verilmemiştir. Bu olaya *The Morrison Incident* denilmektedir.

⁴ Channing Moore Williams (1829-1910) Episcopal Church misyoner topluluğu üyesi ve Japonya’da Anglican Kilisesi’ni kurdu. John Liggins (1829-1912), Episcopal Church misyoner topluluğu üyesi. Bakınız: Otis Cary, *A History of Christianity in Japan*, (London and Edinburg: Fleming H. Revell Company, 1909), 47

Misyonerler Japonya’ya geldiklerinde Tokugawa Dönemi’nde (1603-1867) katı bir şekilde uygulanan Hristiyanlık yasağı ile karşılaşmışlardır.⁵ Ülkenin çeşitli yerlerinde Hristiyanlık yasağının belirtildiği tabelaları görmüşlerdir. Ayrıca Japonların yabancılara ve Hristiyanlara yönelik korkularına, düşmanlıklarına ve nefret duygularına şahit olmuşlardır. Japonya’ya ulaşan Batılı diplomatlar Japonya’daki durumu raporlarında anlatmıştır. İngiliz diplomat Francis Otthiwell Adams (1825-1889) ⁶, 23 Haziran 1868’deki Edo⁷ tecrübesini, kaleme aldığı *History of Japan II* başlıklı kitabında şu şekilde aktarmıştır.

“Neredeyse tek yabancı biz olduğumuz bu şehirde uzun bir yürüyüş yaparken, kabadayı tavırları ve öfkeleriyle bizi kızdıran uzun kılıçlılarla karşılaştık, şükür ki yanımızda tabancalarımız vardı ve bize bir Japon muhafız eşlik ediyordu.1869’da Joi-ka (barbarlar dışarı) sloganı en üst seviyedeydi. Bu yılın yazında uzun zamandır Kaiseijo’daki evine kapanan ve bir hava almak isteyen Verbeck⁸, sonunda iki samuray öğrencisi ile dışarı çıkma cesareti göstermişti. Verbeck, evinde veya dışarda iken iki değil dört koruma bulundurmaları için bizleri uyardı.”⁹

Misyonerler, raporlarında Tokugawa Hükümeti’nin Katolik Hristiyanlarını Nagasaki’deki evlerinden çıkararak başka yerlere götürüp hapsettiğini ve İncil satan kitapçıları tespit edip alkoyduğunu belirtmişlerdir.¹⁰ 1871’de American Board misyoner topluluğu üyesi O. H.

⁵ 1639’da Tokugawa Yönetimi, ülkede Batılı tüccar ve Cizvit misyonerlerinin ülkeden çıkarmış ve onların ülkeye girişini yasakmıştı. Bu yasağı 1868 Meiji Restorasyonu’ndan sonra kurulan Meiji Hükümeti ilk yıllarında devam ettirmiştir. Tokugawa Dönemi Hristiyanlık tarihi için bakınız: 五野井隆史「日本キリシタン史の研究」古川文館、東京、2002

⁶ 1868-1872 yılları arasında Tokyo’da elçilik sekreterliği yapmıştır.

⁷ Günümüzde Tokyo

⁸ Guido F. Verbeck (1830-1898); 1859’da Japonya, Nagasaki’ye Dutch Reformed Church misyoner topluluğunun üyesi olarak gitmiştir. Verbeck, misyonerlik faaliyetlerinin yanı sıra, Nagasaki’deki batılı bilimleri okulunda ve diğer birçok okullarda İngilizce, politika ve bilim dersleri vermiştir. Meiji Dönemi’ndeki Ito Hirobumi, Ōkuma Shigenobu, Ōkubo Toshimichi, Soejima Taneomi gibi önemli devlet adamları, Verbeck’in öğrencileri arasındadır. Meiji Hükümeti’nin danışmanlığını yapmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: James Mitchell Homes “Vercek of Japan: Guido F. Verbeck as Pioneer Missionary, Oyatoi Gaikokujin and Foreign Hero”, *Phd. Thesis, University of Pittsburg*, 2014.

⁹ G.F. Verbeck, “History of Protestant Missions in Japan” *Proceeding of the General Conferance of the Protestant Missionaries of Japan*, Held at Osaka, Yokohama, April 1883, 32

¹⁰ ABCFM (American Board of Commissioners for Foreign Mission) Annual Reports, The Japan Mission, 1870, 81-82

Gulick'e Japonca öğreten Ishikawa adındaki bir öğretmenin misyonerlerle yakın ilişkisinden dolayı tutuklandığı rapor edilmektedir.¹¹

Japonya'daki bu durum, misyonerlerin kendilerine ikamet ve seyahat izni verilen liman kentlerinde faaliyetlerini yürütmelerine engel olmuş ve işlerini zorlaştırmıştır. American Board'un yıllık raporlarına Japonya'daki Hristiyanlık yasağından duyulan rahatsızlığın ABD'nin devlet yetkililerine bildirildiği not edilmiştir. ABD'nin yasak ile ilgili Meiji Hükümeti'yle resmi görüşmesi, 1871'de Japonya'dan Batılı ülkeler ile resmi görüşmelerde bulunmak için yola çıkan Iwakura Heyeti'nin ABD'yi 1872'deki ziyareti esnasında olmuştur. Iwakura Heyeti, bu ziyaretinde ABD ile yapılan ticaret ve dostluk anlaşmasındaki Japonya'yı ekonomik olarak zarara uğratan ve egemenliğini elinden alan maddelerin yeniden gözden geçirilmesini talep etmiştir. Fakat ABD, Japonya'daki Hristiyanlığa yönelik düşmanlık ve yasaklar kaldırılmadıkça bu taleplerini yerine getirilmeyeceğini söyleyerek Heyeti reddetmiştir.¹² Nitekim Iwakura Heyeti'nin Japonya'ya dönüşünden sonra 1873'te ülkedeki Hristiyanlık yasağı tabelaları kaldırılmıştır.¹³ Bu adım, Hristiyanlara yönelik yasaklar ve cezaları ortadan kaldırırsa da toplumdaki korku, şüphe ve düşmanlığı bitirmemiştir. Ancak misyonerlerin daha rahat hareket etmesini sağlamıştır.

Japonya'ya 1859'da ilk gelen Protestan misyonerler; American Episcopal Church üyesi John Liggins (1829-1912) ve Channing Moore Williams (1829-1910), American Presbyterian Board üyesi J.C. Hepburn (1815-1911) ve American Reformed Church üyesi Samuel R. Brown (1810-1880) ve D.B. Simmons'du. Bu misyonerlerin Japonca bilmemeleri faaliyetlerini zorlaştırmıştır. Bunu aşmak için ilk yıllarda ülkede Çince İncil ve Hristiyanlık ile ilgili kitap ve broşürler dağıtmışlardır. Çünkü dönemin eğitimli Japonları Çince anlayabiliyorlardı. Ayrıca Çince metinlere Japonlar aşina olduğu için bir tepki oluşmuyordu. Bunun yanı sıra onlar Çin'deki Protestan misyonerlerin yayımladığı tarih, coğrafya, bilim kitaplarını satmışlardır. Toplumda Hristiyanlığa yönelik korku, şüphe ve düşmanlığı ortadan kaldırmak için Batı'daki bilimsel gelişmenin ardındaki gücün Hristiyanlık olduğuna dikkat çekmişlerdir. Ayrıca Hristiyan ülkelerin tarihi anlatmış, Japonlara nezaketle yaklaşılarak ön yargıları ortadan kaldırılmaya

¹¹ ABCFM Annual Reports, The Japan Mission, 1871, 77

¹² ABCFM Annual Reports, The Japan Mission, 1871, XIX; ABCFM Annual Reports, The Japan Mission, 1872, XIII

¹³ Cary, A History of Christianity in Japan, 80-81

çalışmışlardır. Japonlara, yasaklanan Katolik Hristiyanlık ile Protestanlığın ayrılan yönleri anlatmışlardır¹⁴

Japonlara ulaşmanın ve onlarla iletişim kurmanın diğer bir yolu ise Meiji Dönemi'nden sonra yaygınlaşan İngilizce öğretimine destek vermektir. Misyonerler, Japonlara İngilizce'yi öğretirken Hristiyanlığın temel ilkelerini anlatmışlardır. Diğer taraftan onlar, Japon dilinin tarihini, yapısını, gramerini araştırmıştır. Ayrıca Japonca-İngilizce, İngilizce-Japonca sözlük çalışmaları ve tercüme faaliyetleri yürütmüşlerdir. Misyonerlerin Japon dili alanında yaptıkları ilk çalışmalardan biri John Liggins'in Nagasaki'de geçirdiği 10 aylık sürede hazırladığı 1867'de yayımlanan "*One Thousand Familiar Phrases in English and Romanized Japanese*"¹⁵ başlıklı kitabıdır. American Baptist Mission üyesi Jonathan Goble (1827-1898), Yeni Ahit'i Japonca'ya çevirmiş ve Tokyo'da 1871'de yayımlamıştır. Goble bu çeviride Kanji kullanmamış ve günlük konuşma diliyle çeviri yapmıştır.¹⁶ Ayrıca 1872'de James Curtis Hepburn (1815-1911) tarafından Japonca-İngilizce sözlük yayımlanmıştır.¹⁷ 1873'te ise Hepburn, J.H. Ballagh ve David D. Thompson'la birlikte Mark ve John'un İncili ve Matthew'in İncili'nin Japoncası yayımlamıştır. 20 Eylül 1872'de Japonya'da Protestan misyonerler bir toplantı düzenlemiş ve bu toplantıda kutsal kitapların çevirisi için bir komite kurulmuştur. *Yokohama Translation Committee* şeklinde adlandırılan bu grubun ilk üyeleri S.R. Brown, J.C. Hepburn, D.C. Greene'dir. Daha sonra bu komiteye diğer misyoner topluluklarından üyeler de davet edilerek Yeni Ahit'in bütün kitapları tercüme edilmeye başlanmıştır.¹⁸ Ayrıca misyonerler, Batı teknik ve bilimlerini öğretmek üzere devlet okullarında istihdam edilmiştir. Onlar kadın eğitimi ve kilise ve Pazar okulları aracılığıyla da faaliyetlerini yürütmüşlerdir.

Misyonerlerin diğer önemli bir faaliyet alanı ise hastanelerdi. Misyonerler, buldukları bölgelerde sağlık merkezleri açmışlar ve buralarda hasta insanları tedavi etmişlerdir. Bu hastanelerde Japonlara İncili tanıtmışlardır. Japonlar üzerinde doktor misyonerlerin tedavileri etkili olmuş ve bu durum çok sayıda Japon'un Hristiyanlığa hoşgörü ile yaklaşmasına neden olmuştur.

¹⁴ Cary, A History of Christianity in Japan, 53-54

¹⁵ John Liggins, *One Thousand Familiar Phases in English and Romanized Japanese*, (New York: Hurd and Houghton, 1867).

¹⁶ 摩太福音書、1871: 長澤志穂「明治期聖書和訳にみられる漢学の影響—日本正教会訳を中心として」南山宗教文化研究所研究所報、第24号、2014、5-6頁

¹⁷ https://archive.org/details/japaneseenglish00hepb_0 (25.11.2021)

¹⁸ G.F. Verbeck, "History of Protestant Missions in Japan" 41-43; İncil'in Japonca'ya tercüme edilmesi ile ilgili bakınız: Bernardin Schneider, OFM " Bible Translation" Handbook of Christianity in Japan (Ed. Mark M. Mullins), Brill, 2003.

1883'te Japonya'da 18 Protestan misyoner topluluğu, 145 misyoner, 120 faaliyet istasyonu, 93 kilise ve 4987 Hristiyan Japon bulunmaktaydı.¹⁹ 1883'e kadar olan çalışmalarının sonucunda misyonerler, Japon toplumunda saygı ve güven kazanmıştır. Ayrıca onlar devlet yetkilileriyle yakın ilişki kurmuşlardır. Bununla beraber, Hristiyanlığa yönelik tepkiler önceki yıllara göre azalmıştır. Bu dönemde özellikle Çince İncil ve Hristiyanlık ile ilgili kitap ve broşürler toplumda yayılmıştır. Misyonerler Japonlarla Japonca iletişim kurabilmiş ve İncil'i anlatmışlardır.²⁰ Misyonerlerin Japonya'ya giriş yaptıkları 1859'dan 1883'e kadar olan dönemdeki tecrübeleri 1883'te Osaka'da düzenlenen konferansa yansımıştır.

2. Osaka Konferansı'nın Düzenlenmesi (1883)

13 Mayıs 1881'de Kobe'de American Board, Church Missionary Society, Cumberland Presbyterian Church, Society for the Propagation of the Gospel, Evangelical Association and American Episcopal Church temsilcilerinin iş birliği yapma talebiyle bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda Japonya'daki diğer Protestan misyoner topluluklarıyla da buna benzer bir toplantı yapılması ile ilgili bir öneride bulunulmuştur. 15 Temmuz 1881'de Japonya'daki bütün Protestan misyoner topluluklarına genel bir toplantı düzenleme talebi ilan edilmiş ve bu talebe karşı misyoner topluluklardan olumlu cevap alınmıştır. Bunun üzerine bir düzenleme kurulu oluşturulmuş ve kurul 28 Ekim 1881'de Tokyo'da toplanmıştır. Bu kurul, konferans yerini tespit etmiş, konferans için gerekli tüm düzenlemeleri yapmış, tartışılacak konuları belirlemiş ve bildiri yazarlarını tayin etmiştir. Tokyo'da tüm düzenlemeler yapıldıktan sonra, Osaka'da yabancılara izin verilen bir belediye salonunda 16 Nisan 1883-21 Nisan 1883 tarihleri arasında 6 gün süren konferans gerçekleşmiştir. Osaka Protestan Misyonerleri Konferansı'na

¹⁹ G.F. Verbeck, "History of Protestant Missions in Japan" 24

²⁰ G.F. Verbeck, "History of Protestant Missions in Japan" 43-46

toplamda 22 Protestan misyoner topluluğundan²¹ 106 kişi katılmıştır. ²² 1883'teki bu konferans Japonya'da bütün Protestan misyoner topluluklarından temsilcilerin katılımıyla gerçekleşen ilk geniş çaplı konferanstır.

Konferans dualarla açılmış ve ardından Dutch Reformed Church üyesi G. F. Verbeck (1830-1898)'in Japonya'da Hristiyan misyoner faaliyetinin genel tarihini anlatmasıyla devam etmiştir. Konferansta Japonya'da yürütülen eğitim faaliyetlerinin amacı, misyonerlerin eğitim metodu, yerli din adamı ve misyoner yetiştirmek için ihtiyaç duyulan eğitim, kadınların eğitimi, yerli kiliselerin gelişimi, misyonerlerin sağlığı ve izinleri konusu, Japon dili çalışmaları ve tercüme sorunları, sağlık faaliyetleri, din adamlarının vaaz yöntemleri gibi birçok konuda bildiriler sunulmuş ve üzerinde tartışmalar gerçekleşmiştir. Üzerinde durulan konulardan biri de Japonya'da Hristiyanlığın yayılmasına engel olan durumlardır. Bu konu üzerine American Board (ABCFM) üyesi M.L. Gordon *The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan* (Japonya'da İncil'in Kabul Edilmesine Engel Olarak Budizm'in Dini Etkisi); United Presbyterian Church of Scotland üyesi Hugh Waddell *The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan* (Japonya'da Hristiyanlığın Kabulüne Engel Olarak Çin Literatürünün Etkisi); American Board (ABCFM) üyesi D.C. Greene, *The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan* (Japonya'daki Misyoner Faaliyetleri Üzerinde Modern Hristiyanlık Karşıtı Literatürün Etkisi); Takeyoshi Matsuyama, *What are the Special Obstacle to the Progress of Christianity in Japan* (Japonya'da Hristiyanlığın İlerlemesinin Önündeki Özel Engeller Nedir?); J.T. Ise ise *Obstacles to the Spread of Christianity in Japan* (Japonya'da Hristiyanlığın Yayılmasına Engeller) konulu bildiriler sunmuştur. ²³ Bu konu konferansın önemli bir bölümünü oluşturmuştur.

²¹ Bu misyoner toplulukları; American Board of Commissioners for Foreign Missions; American Baptist Missionary Union; American Seamen's Friend Society; American Bible Society; American and Foreign Bible Society (Baptist); British and Foreign Bible Society; Church Missionary Society; Church of England, Japan Special Mission; Cumberland Presbyterian Church; Methodist Church of Canada; Methodist Episcopal Church; Mission to Seamen; National Bible Society of Scotland; Presbyterian Church in the United States of America; Protestant Episcopal Church in the United States of America; Reformed Church in America (Dutch); Reformed Church in the United States (German); Reformed Methodist Evangelical Association; Society for the Promoting of Female Education in the East (English); Society for the Propagation of the Gospel; United Presbyterian Church of Scotland; Woman's Union Missionary Society.

²² "Introduction" Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883, III-XVI

²³ "Introduction" III-XVI

İçeriği ise, Japon toplumuna dair bilgiler vermekle birlikte misyonerlerin Japonya toplumuna, geleneğine bakışını yansıtmaktadır. Onlar Hristiyanlığı yayarken Budizm ve Konfüçyanizm gibi dinlerin içeriğini ve Japonya özgü durumları anlayama çalışmış ve bu sorunu aşmak için çözümler sunmuştur.

3. Japonya'da Hristiyanlığın Yayılmasına Engel Olan Durumlar

Batılı Protestan misyonerler, Japonya'da yaşadıkları sorunları çözmek için kendi aralarında dayanışma içerisinde olmuştur. Amerikan Hristiyan din adamı Josephus Flavius Cook (1838-1901), 1882'de Japonya'yı ziyaret etmiş ve Japonya'daki misyonerler ve din adamlarıyla görüşmüştür. Cook, onlara Japonya'da Hristiyanlığın yayılmasına engel olan durumları sormuştur. Bu görüşmede misyonerler, eğitilmiş Japonların İsa'nın kutsallığına ve mucizelere inanmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca Hristiyanlığın atalara tapınmaya yönelik karşıtlığı, ulusal ruhun gelişmesini engellediği ve ülkenin bağımsızlığına tehdit oluşturduğunu gerekçesiyle Japonların Hristiyanlığı kabul etmediklerini dile getirmişlerdir. Eğitimsiz Japonların ise, devletin ve arkadaşlarının suçlamalarından korktukları, değişimi sevmedikleri, Hristiyanlığın katı kuralları gibi sebeplerle Hristiyanlığa mesafeli duruklarını ifade etmişlerdir. Özellikle bu görüşmede Japonların imparatora yönelik, sadakati, vatanseverliği ve atalar tapınımı ortadan kaldırdığı için Hristiyanlığın reddedildiği vurgulanmıştır.²⁴ 1883 Osaka Protestan Misyonerler Konferansı'nda bu durum detaylıca işlenmiş ve tartışılmıştır. Özellikle Japonya'nın mevcut dini yapısından kaynaklanan engeller konusu geniş yer tutmuştur.

3.1. Mevcut Dini Yapıdan Kaynaklı Engeller Konusu

Misyonerler geldiklerinde Japonya'daki çeşitli dinlerle karşılaşmışlardır. Onların sistematik bir şekilde uyguladığı faaliyetlere rağmen Japonların inançlarının ve dini yapısının Hristiyanlığı kabul etmelerini engellediğini görmüşlerdir. Bu açıdan Japonya'daki mevcut dini yapının tarihi süreçte nasıl inşa edildiğine bakmak önem arz etmektedir.

İlk sosyal yaşamın izlerinin görüldüğü tarihten itibaren, Japonya'da insanların yaşamlarını din üzerinde konumlandığı görülmektedir. Tam anlamıyla kurumsal olmayan ve doğaya tapınım şeklinde ortaya çıkan inanç yapıları, ilerleyen dönemlerde Asya ana karasından gelen dini ve kültürel etkiyle birden fazla din ile etkileşim içerisine girmiştir. Bu dinler, tarihi süreç içerisinde birbirine eklenerek varlıklarını devam ettirmiştir.

²⁴ Cary, *A History of Christianity in Japan*, 161-162

Japonya’ya Budizm ve Konfüçyanizm’in girişinden önce Japonların hayatın anlamı ve yaratılışını açıklayan kozmolojik bir din yapıları olmasa da onlar “kami”²⁵ denilen kutsal varlıkların doğanın ayrılmaz parçası olduğuna inanmışlardır. “Tanrı” şeklinde tercüme edilen bu kutsal varlıklar, ilahî veya büyümlü güce sahip fiziki varlıkları veya ruhları ifade etmek için kullanılmaktadır. Buna göre ay, güneş, deniz vb. gibi doğal varlıklar kami olabileceği gibi, ataların ruhları veya toplumdaki kahramanlar da kami olabilir. Japonlar, doğada ikamet eden bu kamilerin uyumlu hareketleri sayesinde evrenin dengesinin korunduğunu düşünmüşlerdir. Onların uyumsuzlukları ise felaketlere ve doğal afetlere yol açmaktadır. İlk dönemlerde kamilere yönelik ibadetlerin belirli kuralları veya dini mekânları yoktu. Ritüeller, bir ağaç, kutsal bir kaya, bir çeltik tarlası veya deniz kıyısında gerçekleştiriliyordu. Bunun yanı sıra insanların sağlığını, servetini, uzun ömürlülüğünü kontrol eden çok sayıda kami vardı. Bu kamilerle insanlar arasındaki etkileşime, şifacılar, büyücüler, kâhinler vs. aracılık ediyordu.²⁶

Japonların kahramanlarını ve atalarını da kami statüsünde görmesi, ülkede bölgesel yönetimlerin kurulmasında önemli rol oynamıştır. Bu yöneticiler, hüküm sürdüğü bölgenin kendine özgü kamileriyle kendilerini ilişkilendirilerek, otoriteleri meşruiyet kazanmıştır. Bölgesel yöneticilere sadakat ve itaatin ön plana çıkarılmasıyla sosyal örgütlenme sağlanmıştır. *Uji*²⁷ adı verilen bu idari-sosyal gruplar, tam manasıyla akrabalık ilişkilerine dayanmasa da kan bağının sosyal uyum için gerekliliği kabul edilmiştir. İdareler, sadece sosyal, ekonomik, politik bir kurum değil, her *ujinin* kendine ait kamisi olduğuna inanılan dini dayanışma birimleriydi (*uji-kami*).²⁸

Japonların bu inanç yapısı, zamanla devlet kurumu ile bütünleşmiş ve imparatorun hükümlerine meşruiyet verecek hale gelmesiyle de kurumsal merkezi bir yapıya bürünmüştür. Japonya’da 3. yüzyılın ortalarında kurulduğu bilinen ilk merkezi yönetim Yamato Krallığı, diğer *ujilere* karşı askeri ve siyasi üstünlük kazanmış ve hükümlerini güneş tanrıçası soyundan geldiği iddiasıyla meşrulaştırmıştır. Yamato Krallığı, “*matsuri*”²⁹

²⁵ 神

²⁶ Masaharu Anesaki, *History Of Japanese Religion With Special Reference To The Social And Moral Life Of The Nation*, (Vermont& Tokyo: Charles Tuttle Company, Rutland) 2000, 6-7; Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview” (Ed. Lindsay Jones) *Encyclopedia of Religion*, Vol. 7 (USA:Thomson Gale) 2005, 4781

²⁷ 氏

²⁸ Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview” 4781; Ian Reader, Esben Andreassen and Finn Stefansson, *Japanese Religions Past and Present*, (Honolulu:Japan Library) 1995, 44-92

²⁹ 祭り

adı verilen dini törenleri topluma açık yerlerde düzenleyerek yönetimine resmiyet kazandırmıştır. *Matsuri*; kamiyle "birlikte olmak", kaminin "ihtiyacına katılmak", kamiyi "eğlendirmek" veya kamiye "hizmet etmek" anlamına gelmektedir. Yamato imparatorunun en önemli görevi, güneş tanrıçası Amaterasu Ōmikami ve diğer ilahî-dünyevi kamilerle rüyalar, kâhinler aracılığıyla yakın temas halinde olmaktır. Bu işle, devletin idaresindeki *matsurigoto*³⁰ adı verdikleri bir birim ilgilenmekteydi. İmparator hem dini hem de siyasi bir liderdi.³¹

5. ve 6. yüzyılda Çin ve Kore'nin yoğun kültürel etkisiyle Budizm Japonya'ya gelmiş ve Japonlar, hayatı anlamlandırmanın farklı bir yolunu görmüşlerdir. Bu yabancı dinin karşısında kendi inanç sistemini tanımlamak için Çince ideogramları ödünç almış ve inançlarını "kaminin yolu" anlamına gelen 神 "*shin*" 道 "*tō*" *Shintō* kelimesiyle ifade etmişlerdir.³²

Japonya'da Budizm, resmi olarak kısa sürede aristokrat sınıf tarafından saygı görmüş ve kabul edilmiştir. Budist tapınağı yaptırılması için imparatorun izin alınmış ve Buddha heykellerinin bulunduğu bir tapınak inşa edilmiştir. Japonya'da Budizm'in etkisi Prens Shōtoku (754?-622?) döneminde daha da artmıştır. İmparatoriçe Suiko (554-628)'nun yeğeni olan ve aynı zamanda onun naipliğini yapan Prens Shōtoku, Japonya'nın geleneksel dini ile Konfüçyanizm ve Budizm'in evrensel ilkelerinin uzlaştığı çok dinli politika geliştirmiştir. O, Konfüçyanizm, Budizm ve Taoizm'in öğretilerini kullanarak Çin'in geniş bölgesinde yer alan çeşitli kültürleri, halklarını birleştiren İmparator Wen (581-605)'i örnek almış ve Japonya'da benzer yöntemi uygulamıştır. Bu amaçla Prens Shōtoku, yönünü Çin'e dönmüş ve Çin ile diplomatik ilişkilerini geliştirmiştir. Oraya bir grup öğrenci ve din adamı göndermiştir. Kendisinin de Budist olduğunu, Budizm'in kutsal metinleri hakkında ders verdiği bilinmektedir. Prens Shōtoku'nun dinleri sentezleme çabasına rağmen, devletin temeli kami statüsündeki imparatorun merkezde konumlandığı sisteme dayandırılmaya devam etmiştir. Prens Shōtoku döneminde ülkeye yayılan yabancı etkisini azaltmak ve Japon devletinin soyluluğunu ve aristokrasisini yeniden düzenlemek için İmparator Tenmu (673-686), *Kojiki* (712)³³ ve *Nihon-shoki* (720)³⁴ başlıklı iki metin yayımlanmıştır. Bu metinler Şintoizm'in kutsal mit metinleri olarak kabul

³⁰ 政

³¹ Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, "Japanese Religions: An Overview" 4779-4782

³² Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, "Japanese Religions: An Overview" 4779-4782; Joseph M. Kitagawa, *Religion in Japanese History* (New York and London: Columbia University Press) 1966, 3-46

³³ 古事記

³⁴ 日本書紀

edilmektedir. Bu metinlerde güneş tanrıçası Amaterasu Ōmikami yüceltilmiş ve İmparator Tenmu’nun tahta geçişi, onunla güneş tanrıçası arasında doğrudan kurulan soy bağı ile meşrulaştırılmıştır. Japon imparatorluk hanedanlığının koruyucu mabedi olarak Büyük Ise Tapınağı (*Ise Jingu*)³⁵ inşa edilmiştir. Ayrıca devlet kurumu içerisinde Şintoist din adamlarından ve diğer dini kurumlardan sorumlu *Jingikan*³⁶ adlı bir birim kurulmuştur.³⁷

8. yüzyıla gelindiğinde Japonya’da Budizm’in etkisinin daha güçlendiği ve devlet yapısını güçlendiren bir unsur haline geldiği görülmektedir. 710’da Nara’ya taşınan hükümet, devletin korunması için Budizm’e ihtiyaç duymuş ve bunu için tapınaklar, manastırlar kurulmasına teşvik etmiştir. Nara’da büyük *Todaiji*³⁸ tapınağı inşa edilmiştir. Ayrıca Çin Budizmi’nin araştırılması ve öğrenilmesi için okullar kurulmuştur. Budizm’in inceliklerini öğrenen Budist din adamlarına devlet tarafından saygınlık kazandırılmıştır. Devletin Budizm’e desteği, ülkenin geleneksel inançları ile Budizm arasında bir uyum ortaya çıkarmıştır. Şinto mabetleri içerisine Budist tapınakları inşa edilmiştir. İmparator Ojin (207-310)’in kutsal ruhu olduğuna inanılan ve aynı zamanda İmparator sarayının koruyucu kami olduğuna inanılan Hachiman, Budizm’in Boddhisavatta’sı ile eş tutulmuştur. Şintoizm-Budizm arasındaki bu kurumsal ve dini sentez, 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.³⁹

794’te imparatorluk sarayı, Nara’daki Budist okullarının yönetime müdahalesinden, onların biçimciliği ve ahlaki sorunlarından dolayı Heian (Kyoto)’a taşınmıştır. Heian’da Şinto tapınaklarının içerisine Japonya’nın geleneksel dini yapısıyla özdeşleşen Budist okulları açılması amaçlanmıştır. Bunun için Saichō (767-822) tarafından Hiei Dağı’nda *Shingon*⁴⁰ ve Kūkai (774-835) tarafından ise Koya Dağı’nda *Tendai*⁴¹ Budist okullarını açmıştır. Saichō ve Kūkai, her ikisi de Çin’de eğitim almıştır. Onlar, Budizm’in Japonlara özgü yorumları üzerine çalışmıştır. Bu okullardaki eğitim, Budizm’in yanı sıra Hinduizm, Konfüçyanizm ve Taoizm’in öğretilerini de içermektedir.⁴²

Heian’daki imparatorun merkezi hükümeti, 12. yüzyılın sonlarında *shōgun* adlı verilen generallerin askeri gücünün etkisiyle geri plana itilmiştir. Bu askeri rejimler, imparatorun yönetiminden farklı olarak daha basit hukuk

³⁵ 伊勢神宮

³⁶ 神祇官

³⁷ Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview”, 4782-4783;

³⁸ 東大寺

³⁹ Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview”, 4783-4784

⁴⁰ 真言

⁴¹ 天台

⁴² Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview”, 4784-4785; Joseph M. Kitagawa, *Religion in Japanese History*, 46-86

sistemine dayanan, pragmatik ilkelerle bölgelerini yöneten kültürel ve dini konularla çok bilgili olmayan savaşçıların yönetimiydi. Japonya’da 19. yüzyıla kadar bu askeri generaller etkin olmuştur. Bunlar sırasıyla Kamakura Dönemi (1185-1333); Ashikaga Dönemi(1338-1573); Tokugawa Dönemi (1600–1868) şeklinde dönemlere ayrılmaktadır. Yoğun iç savaşların görüldüğü bu dönemde güçlü savaşçı ailelerin bağlı olduğu atalar ve kamiler saygı görmüştür. Savaş ortamında Japon toplumundaki Budizm’in kurtuluş öğretisinin ön plana çıkararak Pure Land (*Jōdo shinshū*)⁴³, *Nichiren*⁴⁴ ve *Zen*⁴⁵ Budizmi gibi yeni dini mezhepler ortaya çıkmıştır. Ashikaga askeri yönetimi(1338-1573) döneminde ise ülkedeki köylü ayaklanmaları, iç savaş; Budist tapınaklarının ve dini gruplar silahlanmasına neden olmuş ve tapınakları ekonomik ve askeri güç haline gelmiştir. Bu dini gruplar; daha fazla bölgeye ve insanlara üzerinde etkili olmayı amaçlamış, isyanlar çıkarmıştır. Ashikaga Dönemi’ndeki askeri yönetim, ülkeye barış getirmesi niyetiyle Zen Budizm’inin Japonya’da yayılmasını desteklemiş, Kyoto ve Kamakura’da iki büyük Zen Tapınağı yaptırmıştır. Çin’deki Ming Hanedanlığı (1368-1644) ile diplomatik ilişkilerini geliştirmiş, Çinli Zen din adamları ülkeye gelmesini sağlamıştır. Zen din adamları, ülkede sadece Zen Budizmi’ni değil, Konfüçyanizm’in yeni bir kolu *Shushigaku*⁴⁶’yu (Neo Konfüçyanizmi) ülkeye aktarmıştır.⁴⁷

1549’da Japonya’nın güneyindeki Tanegashima Adası’na Portekizli Cizvit misyonerlerinin gelişiyle Japonlar yeni bir dinle tanışmışlardır. Misyonerlerin 1639’a kadar yoğunlukla Kyūshū Adası’nda yürüttükleri faaliyetler, ülkenin güney bölgesinde Hristiyan Japon toplulukları ortaya çıkarmıştır. Ancak Tokugawa askeri yönetimi (1603-1867), Batılı Cizvit misyonerleri ve tüccarları tehdit uyandırdığı ve ülkedeki birliği bozduğu gerekçesiyle ülkeden kovmuş, Hristiyan Japonların katı cezalar uygulamış ve Hristiyanlığı ülkede yasak etmiştir.

1603’te Edo (Tokyo)’da kurulan Tokugawa askeri yönetimi, diğer beylikler üzerinde üstünlük elde ederek, siyasi, sosyal, yasal ve dini düzen açısından Japonya’da büyük ölçüde bir merkezi idare kurmuştur. Diğer tüm *shōgun*lar gibi ona da *shōgun* unvanını ve ülkede yönetim hakkını imparatorundan almıştır. Tokugawa Yönetimi, toplumu asker, çiftçi, zanaatkâr ve tüccar

⁴³ 浄土真宗

⁴⁴ 日蓮

⁴⁵ 禪

⁴⁶ 朱子学

⁴⁷ Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview”, 4786-4787; Robert Ellwood, *Introducing Japanese Religion* (New York and London: Routledge) 2008, 126-151; Ian Reader, Esben Andreasen and Finn Stefansson, *Japanese Religions Past and Present*, 93-119

olmak üzere sınıflara ayırmış, bu sınıfların yönetime, topluma ve ailelerine karşı görevleri ve ahlaki kurallar belirlemiştir. Ülkede bütün dini grupları kendi idaresine destek üzere organize etmiştir. Tokugawa Yönetimi, siyasette büyük ölçüde Neo Konfüçyanizm’in öğretilerinden yararlanmış ve ülkede onunla ilgili araştırmalara destek vermiştir. Çin’in kadim hanedanlıkları örnek alınarak Edo’da bir devlet kurmuştur. Bu dönemde Neo Konfüçyanizm’in yanı sıra *Kokugaku*⁴⁸ adı verilen bir ekol gelişmiştir. Bu ekolde Japonların dili, edebiyatı, dini; bütün yabancı unsurlardan ayıklanarak özgünlüğü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu ekolde özellikle imparatorun kamilerden gelen, uzun yıllardır kesintisiz devam eden kutsal soyluluğuna dikkat çekilmiştir.⁴⁹

1639’da başlayan Tokugawa’nın yabancı ülkelerle ilişkilerini sınırlandırması; 1858’de ABD ile imzalanan dostluk ve ticaret anlaşmasıyla son bulmuş ve Japonya uluslararası sisteme dâhil olmuştur. Bununla birlikte Batılı Hristiyan misyonerler ülkeye gelmiş faaliyetlerine başlamıştır. 1867’de Tokugawa Yönetimi yıkılmış, 1868’de imparatorun yeniden ülkenin fiilî anlamda yeniden hükümdar olarak tahta geçtiği Meiji Restorasyonu gerçekleşmiştir. Restorasyon’dan sonra kurulan Meiji Hükümeti, modern ulus-devlet yapılanma sürecine girmiştir. Feodal beylikleri ortadan kaldırmış, ordu kurmuş, kapitalist ekonomiye yönelmiş ve ülke içerisinde siyasi, sosyal, ekonomik ve hukuki bir dizi reformları hayata geçirmiştir. Meiji Hükümeti, modern ulus devlet yapısını, Japonya’nın ilk kurulduğu devlet yapısına benzer bir şekilde tasarlayarak imparatorun kutsal soyundan gelen meşruiyetini kullanmış ve 1889 Meiji Anayasası’yla imparatorun hükümranlığını yasallaştırmıştır. Bu noktada Şintoizm’i devletin temelinde koymuş ve buna Devlet Şintoizmi (*Kokka Shinto*)⁵⁰ adı verilmiştir. Hükümet, Şintoizm’e resmîyet kazandırmış, onu bir devlet dini haline getirmiştir. Diğer dinlerin ise devletin işlerine müdahalesine engel olmuştur. Ülkede mevcut dini gruplara ülkenin çıkarlarıyla çatışmaması kaydıyla kararlarında özerklik vermiş ve ülkede din özgürlüğü garanti altına alınmıştır.⁵¹

3.1.1. Şintoizm

⁴⁸ 国学

⁴⁹ Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview” 4789-4790; 源了圓、玉懸博之「国家と宗教」思文閣出版、1992、211-251頁

⁵⁰ 国家神道

⁵¹ Japonya’da din özgürlüğü 1889’da çıkarılan Meiji Anayasası’nın 28. maddesiyle garanti altına alınmıştır. Joseph M. Kitagawa, Religion in Japanese History, 177-262; 子安宣邦「国家の祭祀」青土社、2004、105-121頁; 村上重良「国家神道と民衆宗教」古川弘文館、2006、1-70頁

Batılı misyonerler, Japon toplumunu dini ve ahlaki açıdan etkileyen iki dine dikkat çekmiştir. Bunlar Budizm ve Konfüçyanizmdir. Onlar Şintoizm'in toplum üzerinde az veya hiç dini etkisi olmadığını düşünmüşlerdir.⁵² Ancak toplantıda Şintoizm'in Hristiyanlığın yayılmasına engel olduğuna dair konuyu Hristiyan Japon Takayoshi Matsuyama (1847-1935) "What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan" başlıklı bildirisinde dile getirmiştir.

*"Japonya'da eski dinler, Konfüçyanizm, Budizm, Şintoizm: benzetme yapılırsa bunlar eski şaraptır. 1600 yıldır Japonya'da bulunan Konfüçyanizm bir eski şaraptır. Ve 1300 yıldır Japonya'da bulunan Budizm eski bir şaraptır. Ve Japonya'nın en eski şarabı ise Şintoizm'dir. İnsanlar farkında olmasalar bile bu şarapların (dinlerin) etkisinde kalıyorlar. Eski şarapların tadını alıyanlar, yeni şarapların tadına bakmak istemiyor."*⁵³

Matsuyama, Japonya'daki dinler arasında özellikle Şintoizm'in Japonların hayatındaki önemine değinmiştir. Şintoizm'in Japonların yaşadığı topraklarla ve Japonya'nın imparatorluk kurumuyla kutsal ilişkisinden dolayı, diğer dinlere kıyasla vazgeçilmesi zor bir din olduğunu ifade etmiştir.

*"Bu başlangıçta bir din değildi, ancak eski zamanlarda Mikado'nun⁵⁴ atalarına yaptığı ibadetten ibaretti; Ayrıca orta çağda, sıradanın dışında herhangi bir şeye yönelik yapılan ibadeti de içeriyordu. Bir din olarak, göklerin kanunlarının ve insanın görevinin ne olduğunu tamamen açıklayamaz; ne de insanların ihtiyaç duyduğu barışa ve yaşama en iyi nasıl ulaşabileceğini öğretmez. Son yıllarda Budizm'den ders almış, bir takım mezhepler kurdu...ama dayandığı sağlam bir şeyi olmadığı için bütünlüğünü korunması mümkün değil. Bununla birlikte, her şeye rağmen Şintoizm, üç dinin açık ara en zorlu olanıdır. Budizm ve Konfüçyanizm, yabancı ülkelerden geldikleri için ne zaman akılla uyumsuz görünseler, onlardan vazgeçmek hiç zor olmayacaktır; ama Şintoizm'in yükseliş ve düşüşünün Japonya'nın yükseliş ve çöküşünden ayrılamayacağını ve taptıkları tanrıların ülkenin doğal tanrıları olduğunu... düşünenler var. Ayrıca çok sayıda, Şintoizmin varlığı ile Mikado'nun imparatorluk onurunun korunması arasında yakın bir bağlantı olduğunu yanlış bir şekilde varsayan var. Bu duygular, okuma yazma bilmeyen ve sıradan kişilerle sınırlı değildir, çok sayıda saygın insanın duygularıdır."*⁵⁵

⁵² G.F. Verbeck, "History of Protestant Missions in Japan" 35-36

⁵³ T. Matsuyama " What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan", *Proceeding of the General Conferance of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883*, 152

⁵⁴ İmparator anlamına gelmektedir.

⁵⁵ T. Matsuyama " What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan" 152

Şintoizm, Japon adalarının ve Japonların varlığını açıklayan mit metinleriyle etnik din özelliği taşımaktadır. Şintoizm, Japonların Japon adalarındaki mevcudiyetine anlam vermekte ve Japonların birliğini sağlamaktadır. Dolayısıyla Matsuyama, Japonların Şintoizm’den diğer dinlere kıyasla kopmasının zorluğuna dikkat çekmiştir. Ancak Batılı misyonerlerin Şintoizm’i Hristiyanlığın önündeki engellerden biri olarak görmemeleri dikkat çekicidir. Onlar evrensel iddialarından ve niteliklerinden dolayı Budizm ve Konfüçyanizm’i Hristiyanlığın yayılmasına engel olarak görmüşlerdir.

3.1.2. Çin Literatürü ve Konfüçyanizm

Japonya’da Hristiyanlığın yayılmasının önündeki engellerden biri olarak görülen Çin Literatürü ve Konfüçyanizm’dir. Konferansta United Presbyterian Church of Scotland misyoner topluluğu üyesi Hugh Waddell “The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan” başlığıyla görüşlerini sunmuştur. Bildirisinde Hristiyanlık ile Konfüçyanizm’i “iki karşıt” güç olarak nitelendirerek her ikisinin uzun yıllar toplumları etkilediğini ve doğduğu yeri aşarak geniş bölgelere yayıldığını ifade etmiştir. Hugh Waddell, Japonya’ya ulaşan Konfüçyanizm’in ve Çin düşüncesinin Japon toplumuyla sıkı bağına dikkat çekmiştir.

“İnsan yaşamının her alanına nüfuz etmiştir. Yüzyıllardır okulların ve kolejlerin mutlak egemenliğini almış ve elinde tutmuştur. O, ülkenin ana diliyle öylesine iç içe geçmiştir ki, her yerel kelimenin, ayrılması imkansız şekilde uzun ve sağlam bir ilişkiyle Çince ideogramlarla bağlı olduğu söylenebilir....Yüzyıllarca genç ve yaşlı (herkes), Çince literatürünün o kadar hevesle üzerinde durdular ki onların öğretileri Japon düşüncesinin en ücra köşelerine kadar ulaşmış ve onların düşüncelerini ve duygularını öylesine Çin modeline göre şekillendirmiş ki Çinli bilgelerin kendi halkı arasında hatta kendi ülkesinde, bu topraklarda olduğundan daha fazla sadık neferi olup olmadığını söylemek zordur.”⁵⁶

Konfüçyanizm özellikle Japonya’nın asker sınıfını oluşturan samuraylar arasında yaygındı. Hugh Waddell, Japon toplumunda Konfüçyanizm ve Çin klasik metinlerinin hakikati bilme konusunda rehber olduğunu ve Hristiyanlığı Konfüçyanizm’in öğretilerine uyduğu ölçüde kabul ettiklerini ifade etmektedir.

⁵⁶ Hugh Waddell “The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan” *Proceeding of the General Conferance of the Protestant Missionaries of Japan*, Held at Osaka, Yokohama, April 1883,106

“Dikkat çekmem gereken ilk engel, Çin Klasiklerinin hakikati sınamak için bir rehber olmasıdır. Hristiyan misyonerler, bütün öğretilerini temellendirdikleri ve bütün dini dogmaları sınadıkları bir kitabı beraberinde getirirler. Şimdi (Japonya’da) Çin klasikleri, genç, yaşlı, zengin, fakir için mükemmel bir rehber olduğu iddia ediliyor. Bir Hristiyan, tanrının sözlerini, peygamberlerin, Mesih’in ve havarilerinin sözlerini aktarır; Konfüçyüs’ün müridi ise Çin’in bilgelerinin sözlerini aynı güvenle aktarır. O, İncil’in öğretilerini kendi klasiklerindeki öğretileriyle uyum gördüğünde kabul eder. Ve kendi hakikat kuralına uymayan İncil’in tüm öğretilerini küçümseyerek reddeder.”⁵⁷

Hugh Waddell, bildirisinde Konfüçyanizm ile Hristiyanlığı karşılaştırmış ve her iki dinin de doğadaki bütün varlıkların yaratıcısı olan tanrıyı kabul ettiğinden söz etmiştir. Ancak Japonların tek tanrı anlayışına sahip olmaması, Hristiyanlığın kabulünü zorlaştırdığını ifade etmiştir. Waddell’ e göre çok tanrılı din yapısına sahip Japonlar, doğadaki varlıklara kutsiyet atfedip, kurbanlar sunarak onları tanrılaştırmıştır. Örneğin; yer, gök, rüzgâr, ay, yıldız vs. hepsinin birer tanrı olarak tanımlanır. Her biri için belirlenmiş kurbanlar ve ibadet dönemleri vardır. Japonlara göre mahlûkat kutsallıkla kaplanmıştır. Her bir kutsallık doğanın büyük deviniminde kendine verilen görevi icra eder ve insanları lütfuyla şerefendirir. İnsanlar da, büyüğünden küçüğüne derecelerine göre bu tanrılara ibadet ederler. Waddell, mahlûkatı tanrılaştırmanın, Japonya’da Hristiyanlığın tek yaratıcı tanrıyı kabul etmesiyle çeliştiğini söylemiştir. Ona göre bu durum Japonya’da Hristiyanlığın benimsenmesinin önündeki engellerdendi.⁵⁸

“...yaratılanın yaratıcısıyla bu şekilde özdeşleştirilmesi ve karıştırılması, hem Çin’de hem de Japonya’da hakikatin anlaşılmasının önündeki en büyük engellerden biridir.”⁵⁹

Waddell, Japonların tanrı anlayışına daha açıklık getirerek tüm tanrıların çeşitliliği içerisinde bütün tanrıları kuşatan büyük gök tanrısına inandıklarını vurgular. Bu gök tanrısı, büyük tanrı olan *ōkami*⁶⁰, diğer tüm tanrıları hâkimiyeti altına alır ve hakiki bir yönetici (*jyōtei*⁶¹)’dir. Bunun yanı sıra tanrılar, doğayı kendi aralarında paylaştıkları hiyerarşik bir düzenle sıralanmıştır. İnsanlar, bütün tanrılara ibadet etmek zorunda değildir. Her

⁵⁷ Hugh Waddell “The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan” 107

⁵⁸ Hugh Waddell “The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan” 108-109

⁵⁹ Hugh Waddell “The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan” 109

⁶⁰ 大神

⁶¹ 上帝

grup insan bulunduğu hiyerarşik konuma göre tanrılara ibadet ederler ve kurbanlar verirler. Örneğin Çin hükümdarları dua ettiği kurban verdiği bir sınıf tanrı vardır. Yine onun altında bulunan sınıfların dua ettiği başka bir sınıf tanrılar vardır. Sonunda ise her aile kendi ailesi ile ilişkilendirdikleri tanrılara taparlar ve dua ederler. Bu tanrı anlayışına göre insanın da bir tanrıya dönüşmesi mümkündür.⁶²

Japonların insan anlayışına da dikkat çeken Waddell, insanda var olduğuna inanılan üç farklı ruhtan bahsetmektedir. Bunlardan biri; insanın bedeninde canlılığı sağlayan ve bedenin bütünlüğünü koruyan ruhtur ve buna *haku*⁶³ denir. Bu ruhun insan öldükten sonra yeryüzünde kaldığı düşünülür ve bu ruh dünyevidir. Diğeri ise, insanın duygularına, hislerine canlılık veren *tama* adı verilen ruhtur.⁶⁴ Bu ruhun insan öldükten sonra göğe çıktığına inanılır. Diğeri ise evreni oluşturan ona canlılık veren ruh; *ki*'dir.⁶⁵ Buna göre insan bedenindeki *haku* dünyevidir ve yeryüzüyle ilgilidir. *Tama* ve *ki* ise göklerden gelir ve tanrısaldir. Bu yüzden insanı şekillendiren büyük tanrılar yer ve gök tanrılarıdır. Yer ve gök tanrılarından oluşan insanın doğası gereği ilahî bir varlıktır. İnsanın tanrısalığa erişmek için eğitime ihtiyacı vardır. Bu yüzden Çin klasiklerinin öğretisi insanı yüceltme ve insanı tanrı ile aynı özden olduğunu düşünmeye yönlendirme eğilimindedir. Çin öğretilerine göre insan öldüğünde ruhu yükseklerle çıkar ve tanrı olur, bedeni ve *haku*, yeryüzüne iner. Eğer bir insan kökeninde ve doğasında bir tanrısalılık (kutsallık) varsa, öldüğünde ruhu yükseklerle çıkar ve tanrı olur, o zaman ona tapınması ve tanrı gibi muamele edilmesi gerekir. Bu nedenle Çinli bilgeler, insanın tanrısal kökenini göz önünde bulundurarak, Çinlilere bu insan tanrılarına tapınma görevini öğretmiştir ve böylece atalara tapınma ortaya çıkmıştır. Ve buna göre, insanın ruhuna nasıl ve ne zaman tapınması gerektiğine dair yasalar koymuştur. Bu nedenle ilahî ruha; ruhsal ya da "dünyevi kurbanlar" sunulurken, bedensel ruha somut armağanlarla hizmet edilmesi gerekir. Ve böylece ilahî ruha, müzik, tütsü ve ateşle tüketilen kurbanlar sunarken, dünyevi ruha doğasına uygun olarak, değerli taşlar, içki sunuları ve katı etler sunulur. Ölen insanların ruhları tanrıya dönüştürülerek tapınması, Waddell'e göre dönemin Çin ve Japonya'sının yaşayan dinidir. O kadarki Waddell, "*Konfüçyüsçü için atalara tapınma ailenin ve devletin temelidir*" diyerek Çin klasiklerinin Japon toplumundaki etkisine dikkat çekmiştir.

⁶² Hugh Waddell "The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan" 108-109

⁶³魄

⁶⁴魂

⁶⁵气

Waddel'e göre Japonların bu tanrı ve insan anlayışı Hristiyanlığın yayılmasının önündeki engellerden biridir. Bunun için Waddel, bu geleneğin tamamıyla son bulması gerekliliğini vurgulamıştır.⁶⁶

*"Eğer Hristiyanlık hâkim olacaksa, Çinli bilgelerinin çok sayıdaki tanrıları bırakılmalı, isimleri unutulmalı, sunakları ve kurbanları sona ermeli, onlara tapanlar çokluktan bire dönmeli."*⁶⁷

3.1.3. Budizm

Toplantıda Japonya'da Hristiyanlığın yayılmasına engel olan diğer bir dinin ise Budizm olduğundan bahsedilmiştir. American Board misyoneri M.L. Gordon "The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan" başlıklı bir bildiri sunmuştur. Bildirisinde Japonya'ya Budizm'in girişinden bahsetmiş ve misyonerlerin Japon Budizmi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığına dikkat çekmiştir. Gordon, Japon Budizmi'nin, Budizm'in ilk çıktığı şekilden farklı olduğunu ve tarihi süreç içerisinde Japonya'daki mevcut dinle özdeşleşerek farklı bir yapıya büründüğünü dile getirmiştir.⁶⁸

*"Budizm'in Japonya'da İnci'in yayılmasına etkisini düşündüğümüzde, ilk olarak Japon Budizmi'nin ne olduğunu bilmeliyiz. Burada bizim bir ihmalimiz olduğunu itiraf etmeliyiz. Japon Budizmi üzerine diğer yerlerdeki Budizm'in üzerinde durulduğu kadar durulmadı ve çalışılmadı. Burası harika bir çalışma alanıdır. Buna öğrenciler ve misyonerler davet edilmeli."*⁶⁹

Gordon, Japon Budizm'in özellikle misyonerler tarafından iyice bilinmesinin ve Budistlere yaklaşırken dikkat edilmesi gereken noktaları tespit etmenin gerekliliğini ifade etmiştir. Dönemin Budist din adamlarının güçlü ve kararlı Hristiyanlık karşıtlığına misyonerlerin hazırlıklı olmalarını söylemiştir.

"Budizm, sık sık ve kararlı bir muhalefet ortaya koymuştur. Bunun nedeni çok uzaklarda değil. Budizm bir dindir ve bir din olarak insan doğasının en güçlü ve

⁶⁶ Hugh Waddell "The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan" 111-113; Waddel'in bu bildirisine karşılık, Society for the Propagation of the Gospel misyoner topluluğu üyesi H. J. Foss, en iyi adanmış Hristiyan Japonları ve vaizlerin geçmişinde Konfüçyanist olduğunu ve atalar tapınının Hristiyanlığa geçişte önemli bir adım olduğunu ifade etmiştir.

⁶⁷ Hugh Waddell "The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan" 109

⁶⁸ M.L. Gordon "The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan" *Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883*, 94

⁶⁹ M.L. Gordon "The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan" 92-93

içgüdüsel isteklerinin çoğuna verecek cevabı vardır. Çünkü insan özünde dindar bir varlıktır, dinsel bir hayvandır. Hayatın imtihanları ve hayal kırıklıkları insanın üstünde baskı kurduğunda, kış yaklaştığında bir kuşun güneye uçuşu kadar içgüdüsel olarak yüzünü gökyüzüne çeviren insan gibi. Budizm, Japonların tapınma içgüdülerini daha önce hiç karşılaşmadığı şekilde karşıladı. Onlara tutku ve duyu tatmininden daha yüksek ve daha iyi bir şey anlattı. Mevcut yaşamımızı kuşatan birçok muammanın açıklamasını sundu. Her şeyden önce...bedenin ölümünden sonraki bir yaşamı öğretti.”⁷⁰

Gordon, Budistlerin Hristiyanlığın temel iman esaslarından olan tanrı, günah ve kurtuluş kavramlarının anlamakta zorlandıklarını ifade etmiştir.

“Öncelikle bir Budist'i makul bir Tanrı anlayışına ikna etmenin zorluğunun farkındayız. Budizm, İncil'in ilk ayetini, yaratılış olmadığı, eğer yaratılış yoksa yaratıcısı olmadığı gerekçesiyle inkâr ile karşılar. Yehova'yı evrenin hükümdarı olarak yücelttiğimizde Shaka'nın (Sakya) bunun gibi 3.000 evrene hükmettiği ve ilgilendiği, diğer her bir Buddha'nın ise benzer bir hâkimiyete sahip olduğu söylenecektir. Tanrıdan ebedi ve kendi kendine var olduğundan bahsedersen, bize tüm zihinlerin ebedi ve kendi kendine var olduğu söylenecektir.”⁷¹

Bu noktada Gordon, Budistlere İncil anlatılırken büyük özen gösterilmesi ve Budizm'den Hristiyanlığa geçen kişilerin tanrının nitelikleri ve doğasına ilişkin özel bir eğitim almaları gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre Budist Japonlar, erdemi ödüllendiren, kötülüğü cezalandıran evrenin sahibi, üstün ve yargılayıcı bir tanrı anlayışına sahip olmadığı için günahlara dair de yeterli bir anlayışa sahip değildiler. Dolayısıyla günaha yönelik kayıtsız ve şüphecilikle yaklaşmakta ve karma yasası esasları yaşamlarının temelinde yer almaktadır. Gordon, Budistlerin kendi çabalarıyla kurtuluşa eremeyeceğini, ancak Amida Buddha'ya inançla kurtuluşa erebileceklerine inandıklarını ifade etmiştir. Gordon'a göre bu günah ve kurtuluş anlayışı, Budistleri diğer dini gruplarla kıyaslandığında Japonları daha fazla suça götürdüğü ve bunun da polis kayıtlarında görülebileceğini iddia etmiştir. Gordon, Budizm içindeki mucizelerin fazlalığından dolayı Budist din adamlarının bile bunların çoğuna inanmadığını ve hatta Batılı bilimin yaygınlaşmasıyla bu mucizelerin çoğuna şüpheyle bakıldığını söylemiştir. Bu yüzden Hristiyanlıktaki mucizelerin dikkatle öğretilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır. Gordon, Japon Budizmi'ni çelişkilerle dolu, karmaşık bir yığın olarak görmektedir. O, bütün bunlara karşı misyonerler olarak ne yapılması gerektiğini de açıklamıştır. Öncelikle

⁷⁰ M.L. Gordon “The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan” 91

⁷¹ M.L. Gordon “The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan” 94

Japon Budizm'inin içerisindeki mantıksal çelişkileri, uyumsuzlukları Japonlara anlatmanın önemini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra Budist din adamlarını ahlak dışı davranışlarını gösterilebileceğini belirtmiştir. Gordon'un konuşması sonra erdikten sonra, misyonerler Budizm gerçek anlamda araştırıldığında Hristiyanlığın evrensel görüşüyle eşleşebilecek, Budizm'den Hristiyanlığa geçişi kolaylaştıracak bazı temel noktaların ortaya çıkabileceği ifade etmişlerdir. Dolayısıyla toplantıda özellikle Budizm'in özünün araştırılması gerekliliği defalarca vurgulanmıştır.⁷²

3.2. Hristiyanlık Karşıtı Kitaplar

Batılı misyonerler, Japonya'da Hristiyanlığın yayılmasına engel olan diğer bir durumun ise ülkede tercüme edilen ateizmi ve agnostik felsefeyi aşılardan, Hristiyanlık karşıtı kitaplar olduğundan bahsetmiştir. Bu konuya American Board misyoneri D.C. Greene 17 Nisan 1883'te "The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan" başlıklı bildirisinde değerlendirmiştir. Japonya'da ateizm ve agnostik felsefeyi aşılardan kitapların okullarda okutulması ve toplumda yaygınlığının artması, Hristiyanlığa yönelimi azalttığını ifade etmiştir. D.C. Greene' göre; Herbert Spencer'in *Principles of Biology, Principles of Psychology, Principles of Sociology, Data of Ethics*; Alexander Bain'in *Mental and Moral Science, Mind and Body ve Senses and Intellect*; John Tyndall'ın *Belfast Address*; Thomas Henry Huxley'in *Lay Sermons, Address and Review*, Henry Thomas Buckle'in *History of Civilization*; John Stuart Mill'in *Essays on Religion* (Japoncaya çevrilmiş) ve *Essay on Utilitarianism*, John William Draper'in *History of Intellectual Development of Europe* kitaplarının Hristiyanlığın yayılmasını etkiliyordu.⁷³

"Bu kitapların yoğun olarak Tokyo'nun devlet ve diğer okullardaki öğrenciler ve ülkenin farklı yerlerindeki diğer İngilizce okullarının öğrencileri tarafından okunduğu anlaşılmaktadır. (bu kitaplar)Tercüme edildikleri sürece, orta dereceli okullara veya akademilere ve ülkedeki normal okullara girmenin bir yolunu bulurlar. Bu kitapları az çok orijinal İngilizceleriyle okuyan gençlerin sayısı başlı başına oldukça fazla olmalı, muhtemelen birkaç bini buluyor, ancak tercümelerini okuyanların sayısını tahmin etmek zor olacaktır."⁷⁴

⁷² M.L. Gordon "The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan" 95 -105

⁷³ D.C. Greene "The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan" *Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan*, Held at Osaka, Yokohama, April 1883, 119

⁷⁴ D.C. Greene "The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan" 119

Meiji Dönemi'nde yoğunlaşan modernleşme hareketleriyle Japonya'daki üniversite ve okullardaki akademik ve bilimsel çalışmalar, Batılı felsefik düşüncenin büyük ölçüde etkisi altına girmiştir. Japonlar, Batı düşüncesini anlamak için yoğun bir şekilde tercüme faaliyetlerine girişmiştir. Greene, Japonya'daki mevcut yerli dinlerin, bu tür ateizm ve agnostik felsefeyi aşıl原因 kitapların tezleriyle başa çıkabilecek felsefe sunmadıklarını vurgulamıştır.

*"Japonların bu tür materyalist felsefeye karşı çıkaracak bir felsefi din yapısına sahip değil."*⁷⁵

Bu kitapların dışında Japonya'da Hristiyanlık karşıtı kitapların Hristiyanlığın yayılmasını etkilediğini belirtmiştir. Bu kitaplar hem Batılı hem de Japon yazarlar tarafından yazılmıştır. Bunlar, özellikle kutsal metinlerin yazıları arasındaki çelişkilerden ve din-bilim çatışmasından ve Eski Ahit'in insanların hatalarına karşı katı cezaları eleştiren yazıları içermektedir. Greene, John William Draper'in *History of the Conflict Between Religion and Science*, Thomas Paine'in *Age of Reason*⁷⁶, Robert Ingersoll'in North American Review'deki Hristiyanlık üzerine yazıları,⁷⁷ Fujishima Ryōon'un *Yasokyō no Mu-Dōri* (1881)⁷⁸ kitabı, Tashima Shoji 'nin *Yaso Bemmo*⁷⁹, Yasui Sokken (Chuhe'i)'in *Bemmo* (1873)⁸⁰ ve Tokyo Üniversitesi'nde öğretim üyesi Toyama Masakazu 'nun *Yaso Benwaku* (1883)⁸¹ kitapları örnek göstererek, Japonların Hristiyanlığı kabul etmelerini zorlaştırdığını ifade etmiştir.⁸²

*"Hristiyan topraklarında çok sayıda kişi bu tür literatürden büyük zarar görmüştür ve şüphesiz Japonya'da pek çok kişinin bu kitaplarda yer alan makul ifadelerle Hristiyanlığı kabul etmekten alıkonulduğu itiraf edilmelidir."*⁸³

Ayrıca Hristiyanlığa politik açıdan karşı çıkan kitaplardan da bahsetmiştir. Bunların başında Fukuzawa Yukuchi'nin *Bunmeiron no Gairyoku*

⁷⁵ D.C. Greene "The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan" 119

⁷⁶ 道理の世 *Dōri no Yō* başlığıyla Japonca'ya çevrilmiştir. <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/899511> (25.11.2021)

⁷⁷ 耶蘇教排撃論 *Yasokyō no Haigekiron* başlığıyla Japonca'ya çevrilmiştir. <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/825237> (25.11.2021)

⁷⁸ 耶蘇教の無道理 <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/825235?contentNo=1> (25.11.2021)

⁷⁹ 耶蘇辨妄

⁸⁰ 辨妄

⁸¹ 耶蘇弁惑

⁸² D.C. Greene "The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan" 120

⁸³ D.C. Greene "The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan" 120

(1875)⁸⁴, *Jiji Shōgen* (1881)⁸⁵ kitapları ve Saitō Goichirō'in *Yasokyō Kokuğairon* (1881)⁸⁶ bildirisi gelmektedir. Greene, bu kitapların Hristiyanlığa yönelik karşıtlığının kararlı ve toplumda etkisinin büyük olduğu için göz ardı edilmemesi gerekliliğini vurgulamıştır. ⁸⁷ Burada Saito Goichiro'nun *Yasokyō Kokuğairon* bildirisine bakıldığında Hristiyanlara ve Hristiyanlığa yönelik sert tepkisi görülmektedir. Saito'nun bu bildirisi ülkede ücretsiz dağıtılmıştır. Bildiride Haçlı ordusu, 16. yüzyıldaki Avrupa'da reform hareketleriyle ortaya çıkan din savaşları ve bu din savaşlarından ölen insanlar referans verilerek Hristiyanlığın zalim bir din olduğu ifade edilmektedir. Yine Tokugawa Dönemi'ndeki Hristiyanlık yasakları, Shimabara İsyanı (1637-1638)⁸⁸, İngilizlerin Hindistan üzerindeki hâkimiyeti örnek verilerek Hristiyanlığın sömürgecilik hareketinin bir parçası olduğu vurgulanmaktadır. Yani sömürgeci ülkeler, bir ülkeyi ele geçirmek için Hristiyanlığı yayarlar, ülkeyi kendi dininden ve milli değerlerinden mahrum ederler, halkın gönüllerini çalarlar daha sonra asker kullanarak ülkeyi ele geçirirler. Bu nedenle Hristiyanlığın etrafında dolanan Japonlar ise misyonerlerin köleleri ve ülkeyi satan hainler şeklinde nitelendirilmektedir. Hristiyan Japonlar, Japonya ile Batı arasındaki meydana gelecek bir savaşta Batılılara yardım ederler ve ülkeye ihanet ederler. Bunun için vatanseverlerin ilk önceliği, ülkeye zarar veren Hristiyanlığın kökünü kazımak olmalıdır.⁸⁹

Greene, bu Hristiyanlık karşıtı kitaplara karşı alınacak önlemlerden bahsetmiştir. Ona göre, devlet kütüphanelerine Hristiyanlıkla çelişmeyen bilim ve felsefe kitaplarını yerleştirmek bunlardan biridir. O, Japonya'nın önde gelen eğitim öğretim kurumlarından sayılan Tokyo Üniversitesi'nin bu konuda yetersizliğini vurgulamıştır. Bu kitaplara örnek vermiştir: Joseph Butler'in *Analogy*, James McCosh'un *The Method of the Divine Government*, Duke of Argyll'in *Reign of Law*, Mark Hopkins'in *Evidence of Christianity*, William Alexander Parsons Martin'in *Evidence of Christianity*, Williamson Alexander, *Natural Theology*, Lionel Smith Beale'in *Life, Matter and Mind*, William Benjamin Carpenter'in *Principle of Menral Physiology*, Henry

⁸⁴ 文明論之概略 <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/1278790> (25.11.2021)

⁸⁵ 時事小言 <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/783137> (25.11.2021)

⁸⁶ 齋藤吾一郎「耶蘇教国害論」、1881; <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/825224> (25.11.2021)

⁸⁷ D.C. Greene "The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan" 121

⁸⁸ Japonya'nun güneyindeki Shimabara Bölgesi'nde 1637-1638 yılları arasında Katolik Hristiyan Japonlar, yüksek vergilerden dolayı ayaklanmalar çıkarmıştır. Bu ayaklanmalar Tokugawa askeri yönetimi tarafından bastırılmıştır.

⁸⁹ 李主先「日本宣教と翻訳—1880年代におけるM・C・ハリス監督の翻訳活動を中心に—」金城学院大学キリスト教文化研究所紀要(20)、2016、8-9頁

Calderwood’un *The Relations of Mind and Brain*, G. Frederick Wright, *The Logic of Christian Evidence*, Josiah Parson Cooke, *Religion and Chemistry*. Bu kitapların dışında Hristiyanlığa karşı çıkanların saygısını kazanmak için sürekliliği olan bir Hristiyanlık ile ilgili kitaplar ve broşürlerin gerekliliğini belirlemiştir. Bunun yanı sıra Japonya’nın çeşitli yerlerinde çeşitli sosyal tabakalarından insanların katılacağı ve Hristiyanlığın anlatılacağı konferanslar ve seminerler düzenleyerek Hristiyanlık karşılığının engellenebileceğini ifade etmiştir.⁹⁰ Greene, bildirisinde ayrıca tarih öğretimine önem verilmesini önermiştir. Bu tarih eğitiminin içerisinde Hristiyanlığın nasıl büyüdüğü ve etkisinin nerelere kadar ulaştığına atıfta bulunulması gerekliliğini belirtmiştir. Greene, tüm bunların yanı sıra Hristiyanlık ile ilgili ibadet ve davranışların toplumda canlılığının ve sürekliliğinin sağlanmasının öneminden bahsetmiştir.

3.3. Diğer Engeller; Muhafazakârlık, Şüphencilik ve Misyonerlerin Davranışları

J.T. Ise, toplantıda Japonya’da Hristiyanlığın yayılmasına engel olan Japonların bazı sosyal yönlerine dikkat çekmiştir. O bu durumu “ What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan” başlıklı bildirisinde dile getirmiştir. Bunları beş başlık altında toplamıştır. Bunlardan ilkini, “bağnazlık, aşırı muhafazakârlık” şeklinde nitelendirmiştir. Japonların buldukları konuma bağlılıklarının ve düşüncelerini değiştirmeyecek kadar kendinden emin durumlarının Hristiyanlığı anlamalarına engel olduğunu anlatmıştır.

“Evanjelistlerin insanları İncil’in etkisini arttırmak için zor bulduğu şeylerin arasında muhafazakarlar ve bağnazlar başta geliyor...onların muhafazakarlığı çok katı ve bıktırıyor. ...Bu adamlara göre kendilerine eşit hiç kimse yok. Kendilerine saygı duyan insanlar ne kadar çok ise o kadar çok kendilerinin yüksek konumda sanıyorlar, dünya ilerledikçe onlar daha çok muhafazakârlaşıyor.... Onlar kendilerinin üstünlüğü ile ilgili o kadar güven sahibiler ki, onlar onlara yardım etmek isteyen cennetteki tanrının varlığından bir haberler...onlar kendilerini hatasız görüyorlar.”⁹¹

⁹⁰ D.C. Greene “The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan” 125-126

⁹¹ J.T. Ise, “ What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan” Proceeding of the General Conferance of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883, 158

J.T. Ise, diğer bir durumu ise topluma ters düşmeden, amaçsız ve sabit hayat yaşayan, korkak ve kararsız bir şekilde yaşayan Japonların Hristiyanlığı kabul etmediklerinden bahsetmiştir. Japonların Hristiyanlığı anlamaya çalışırken sürekli bir tereddüt içerisinde olmaları işlerini zorlaştırdığını anlatmaktadır. Bu tür Japonların, toplumdaki birçok şeyden haberdar olduklarını, dürüst ve bilgili insan olduğunu vurgulamaktadır. Ancak onların hayatlarında büyük bir değişim yapmaktan kaçındıklarını ve değişim için kararlı bir tutum sergilemediklerini dile getirmiştir. Ise'ye göre onların tek amacının kendi yaşam konforundan dışarı çıkmamaktır. Bu durum, onların Hristiyanlığı eğilimlerini zorlaştırdığını ifade etmektedir.⁹²

Meiji Dönemi'nde hızla modernleşme sürecinde olan Japonya'nın bilim, teknoloji, ekonomi ve orduya olan reformları toplumda da hızla etkisini göstermiştir. Ise, Japonların bu tür dünyevi konulara yöneldiğini ve dinin ve ahlaki yaşamın geride kalmasından dolayı Hristiyanlığın rağbet görmediğini ifade etmiştir. Bilgili ve yetenekli Japonların politikaya ilgi duyduğunu, bilimsel gelişmelerle meşgul olduğunu ve Hristiyanlığa ilgisiz olduklarını vurgulamıştır. Bu insanları "*dünyevi arzularının köleleri olmuşlardır*" şeklinde nitelendirmiş, onların ahlak, erdem gibi konulara ilgisiz olduğunu vurgulamıştır.⁹³

J.T. Ise'a göre Hristiyanlığın yayılmasına engel olan diğer bir durum ise, dini, tanrıyı, ahlaki ve erdemi sorgulan sofistlerdir. Budist din adamları ve Konfüyanistler arasında sofistlerin çokluğundan bahsetmiştir. Ayrıca onları erdemli yaşamaktansa erdem üzerine tartıştığından bahsetmiştir. Bu insanlar kendi entelektüel tatminleri için bu tür tartışmaları yaptığını dikkat çekmiştir.⁹⁴

Bütün bunların yanı sıra Ise, Hristiyanlığı yayan misyonerlerin inançları ve davranışları arasındaki çelişki insanların güvenini kazanmasına engel olduğunu ifade etmiştir. Hristiyanlığı yayma faaliyetlerinin en önemli alanı teoloji olduğunu, ancak Hristiyan teolojisini benimseyen insanların erdemli yaşamdan uzak olmaları, Hristiyanlığın toplumda güven kazanmasını engellediğini ifade etmiştir. Bunun için misyonerlerin yaptığı işin sorumluluğunu almaları ve İsa uğruna bütün yaşamını feda edecek kadar bir adanmışlık içerisinde olmaları gerektiğine dikkat çekmiştir.⁹⁵

⁹² J.T. Ise, "What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan"159-160

⁹³ J.T. Ise, "What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan"160

⁹⁴ J.T. Ise, "What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan"161

⁹⁵ J.T. Ise, "What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan"164-165

SONUÇ

1859’da Japonya’da Hristiyanlığı yayma faaliyetlerine başlayan Batılı Protestan misyonerler, 1883’e kadar çalışmalarına rağmen, ülkede Hristiyanlığın yayılmasını zorlaştıran durumlar onların önemli meselesi haline gelmiştir. Japonların Hristiyanlığı kabul etmemelerinin başında Hristiyanlıktaki İsa’nın kutsallığının ve mucizelerin anlaşılmasının zorluğu, Hristiyanlığın atalar tapınımına karşıtlığı, Hristiyanlığın Japonların kutsal saydığı Japon imparatorlarına yönelik sadakati ve vatanseverliği ortadan kaldırdığı düşüncesi ve Japonların Hristiyanlığı kabul ettikten sonra toplumda suçlamalara maruz kalma endişesi gibi sebepler gösterilmektedir. 1883’te Osaka Protestan Misyonerleri Konferansı’nda Hristiyanlığın yayılmasındaki engeller meselesi ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır. Bu engellerin başında ise Japonya’daki mevcut dinler gelmektedir. Batılı misyonerler, engel olarak Şintoizm’e değinmemelerine rağmen Budizm ve Konfüçyanizm’in teolojik açıdan Hristiyanlığın kabul edilmesini zorlaştıran unsurlar üzerinde durmuşlardır. Şintoizm’in Japon düşüncesi üzerindeki etkisine değinen ise Hristiyan Japon Matsuyama’dır. Matsuyama, Japonya’da diğer dinlere kıyasla Şintoizm’in aşılmasının zor olduğunu belirtmiştir. Japon adalarının ve Japonların varlığını açıklayan mit metinlerine dayanan Şintoizm’in Japonlar için vazgeçilmesi zor bir din olduğunu ifade etmiştir. Batılı misyonerler ise Hristiyanlığın önündeki engel olarak Konfüçyanizm ve Budizm’in Japon toplumundaki güçlü etkisini ön plana çıkarmıştır. Hugh Waddell, Konfüçyanizm ve Çin klasik metinlerinin Japon düşüncesini en ücra köşelerine kadar sindiğini ve bir şeyin hakikatini sınamak için bu metinlerin Japonlar için bir rehber görevi gördüğünü ifade etmiştir. Özellikle Çin’den Japonya’ya aktarılan atalar tapınımının aile ve devletin temeli olduğuna dikkat çekmiştir. Waddell, Hristiyanlığın kabulü için Japonya’da atalar tapınımının son bulması gerekliliğini ifade etmiştir. M.L. Gordon ise, Hristiyanlığın tanrı, günah ve kurtuluş gibi temel meselelerinin Budistler tarafından anlaşılmadığına dikkat çekmiştir. Japon Budizmi’nin kendine has özelliklerinin olduğunu ve bu konunun misyonerler tarafından iyi bir şekilde

anlaşılması ve buna göre hareket edilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Japon Budizmi'ni karmaşık ve çelişkilerle dolu olduğunu belirten Gordon, bu durumun Japonlara anlatmanın öneminden bahsetmiştir. Ayrıca Budist din adamlarının ahlak dışı davranışlarının referanslarını verip toplumda görünür kılarak Budizm'in yayılmasına önlenebileceğini ifade etmiştir. Konferansta Budizm ile ilgili değinilen diğer bir nokta ise, Budizm'in araştırılması ve onun evrensel öğretileriyle Hristiyanlık arasında geçişi sağlayabilecek temel konuların ortaya çıkarılabileceğidir.

Misyonerlere göre Hristiyanlığın yayılmasına engel teşkil eden diğer bir durum ise ateizm ve agnostik düşüncüyü aşıl原因 kitapların ülkede yaygınlaşmasıdır. Herbert Sepencer başta olmak üzere John Stuart Mill ve Henry Thomas Buckle gibi Batılı düşünürlerin kitapları örnek verilmiştir. Meiji Dönemi'ndeki modernleşme çalışmaları Japonları teknik ve bilimsel meselelere yöneltmiş ve bu sebeple Japonlar dini konulara ilgisiz kalmıştır. Bu durum Hristiyanlığa ilgiyi azaltmıştır. Bunun yanı sıra ülkedeki önemli düşünür ve kanaat önderlerinin Hristiyanlık karşıtlığını içeren kitapları ve bildirimleri de Japonlar üzerinde etkili olmuştur. Özellikle Fukuzawa Yukichi'nin Hristiyanlığa yönelik kararlı karşıtlığının Japonların yönelimini etkilemiştir. Bunun önüne geçmek için Japonya'da üniversite kütüphanelerinin Hristiyanlık ile çelişmeyen bilim ve felsefe kitaplarının yerleştirmenin gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca kamuya açık Hristiyanlık ile ilgili konferanslar düzenlemek, seminerler vermek ve Hristiyanlığın ibadetlerini görünür kılmak yöntem olarak sunulmuştur. Hristiyanlığın dünyada nasıl yayıldığını anlatan tarih eğitimi de bu konuda alınacak önlemler arasında yer almıştır.

Konferansta, J.T. Ise Japonya'daki muhafazakârlığın, şüpheciliğin ve misyonerlerin tutumlarının Hristiyanlığı yayılmasına engel olduğunu ifade etmiştir. Buldukları yaşam şeklini değiştirmeyen ve konumlarını korumak isteyen Japonların Hristiyanlığı kabul etmediklerini belirtmiştir. Ise'ye göre ülkede modernleşme hareketleri Japonları dünyevi bir hayata yöneltmiş ve dine yönelik kayıtsız bir tutum geliştirmiştir. Ayrıca özellikle Budist Japonların dine, tanrıya, ahlaka, erdeme yönelik şüpheli tutumları Japonları bu konular hakkında tartışmaya sevk etse de, bu tartışmalar, hakikate ulaşmak için olmadığı, sadece entelektüel zevk için yapılmaktadır. Ise, tüm bunların yanı sıra misyonerlerin, inançları ve davranışları arasındaki çelişkilerin Japonların güvenini kazanmaya engel olduğunu belirtmiştir.

KAYNAKÇA

Yayımlanmış Arşiv Belgeleri

- ABCFM (American Board of Commissioners for Foreign Mission) Annual Reports, The Japan Mission, 1870.
- ABCFM (American Board of Commissioners for Foreign Mission) Annual Reports, The Japan Mission, 1871.
- ABCFM (American Board of Commissioners for Foreign Mission) Annual Reports, The Japan Mission, 1872.
- D.C. Greene “The Influence of Modern Anti-Christian Literature upon the Missionary Work in Japan” Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883.
- Hugh Waddell “The Influence of Chinese Literature as an Obstacle to the Reception of Christianity in Japan” Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883
- J.T. Ise, “ What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan” Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883.
- M.L. Gordon “The Religious Influence of Buddhism as an Obstacle to the Reception of the Gospel in Japan” Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883.
- T. Matsuyama “ What are the Special Obstacles to the Progress of Christianity in Japan”, Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883.
- 齋藤吾一郎『耶蘇教国害論』、大阪、1881.

Diğer Bilimsel Çalışmalar

- Bernardin Schneider, OFM “ Bible Translation” Handbook of Christianity in Japan (Ed. Mark M. Mullins), Brill, 2003.
- G.F. Verbeck, “History of Protestant Missions in Japan” Proceeding of the General Conference of the Protestant Missionaries of Japan, Held at Osaka, Yokohama, April 1883.
- Ian Reader, Esben Andreasen and Finn Stefansson, Japanese Religions Past and Present, Japan Library, Honolulu, 1995.
- James Mitchell Homes “Vercek of Japan: Guido F. Verbeck as Pioneer Missionary, Oyatoi Gaikokujin and Foreign Hero”, Phd. Thesis, University of Pittsburg, 2014.
- John Liggins, One Thousand Familiar Phases in English and Romanized Japanese, Hurd and Houghton, New York, 1867.
- Joseph M. Kitagawa and Gary L. Ebersole, “Japanese Religions: An Overview” (Ed. Lindsay Jones) Encyclopedia of Religion, Vol. 7, Thomson Gale, USA, 2005.

- Joseph M. Kitagawa, Religion in Japanese History, Columbia University Press, New York and London, 1966.
- Masaharu Anesaki, History of Japanese Religion With Special Reference To The Social And Moral Life Of The Nation, Charles E. Tuttle Company, Rutland, Vermont& Tokyo, Japan, 2000.
- Otis Cary, A History of Christianity in Japan, Fleming H. Revell Company, London and Edinburg, 1909.
- Robert Ellwood, Introducing Japanese Religion, Routledge, New York and London, 2008.
- 五野井隆史『日本キリシタン史の研究』古川文館、東京、2002.
- 長澤志徳『明治期聖書和訳にみられる漢学の影響ー日本正教会訳を中心として』南山宗教文化研究所研究所報、第24号、2014.
- 子安宣邦『国家の祭祀』青土社、東京、2004.
- 源了圓、玉懸博之『国家と宗教』思文閣出版、京都、1992.
- 村上重良『国家神道と民衆宗教』古川弘文館、東京、2006.
- 李主先『日本宣教と翻訳ー1880年代におけるM・C・ハリス監督の翻訳活動を中心にー』金城学院大学キリスト教文化研究所紀要 (20)、2016.

Elektronik Arşiv Kaynakları

- https://archive.org/details/japaneseenglishe00hepb_0 (25.11.2021)
- <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/1278790> (25.11.2021)
- <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/783137> (25.11.2021)
- <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/825224> (25.11.2021)
- <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/825235?contentNo=1> (25.11.2021)
- <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/825237> (25.11.2021)
- <https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/899511> (25.11.2021)

